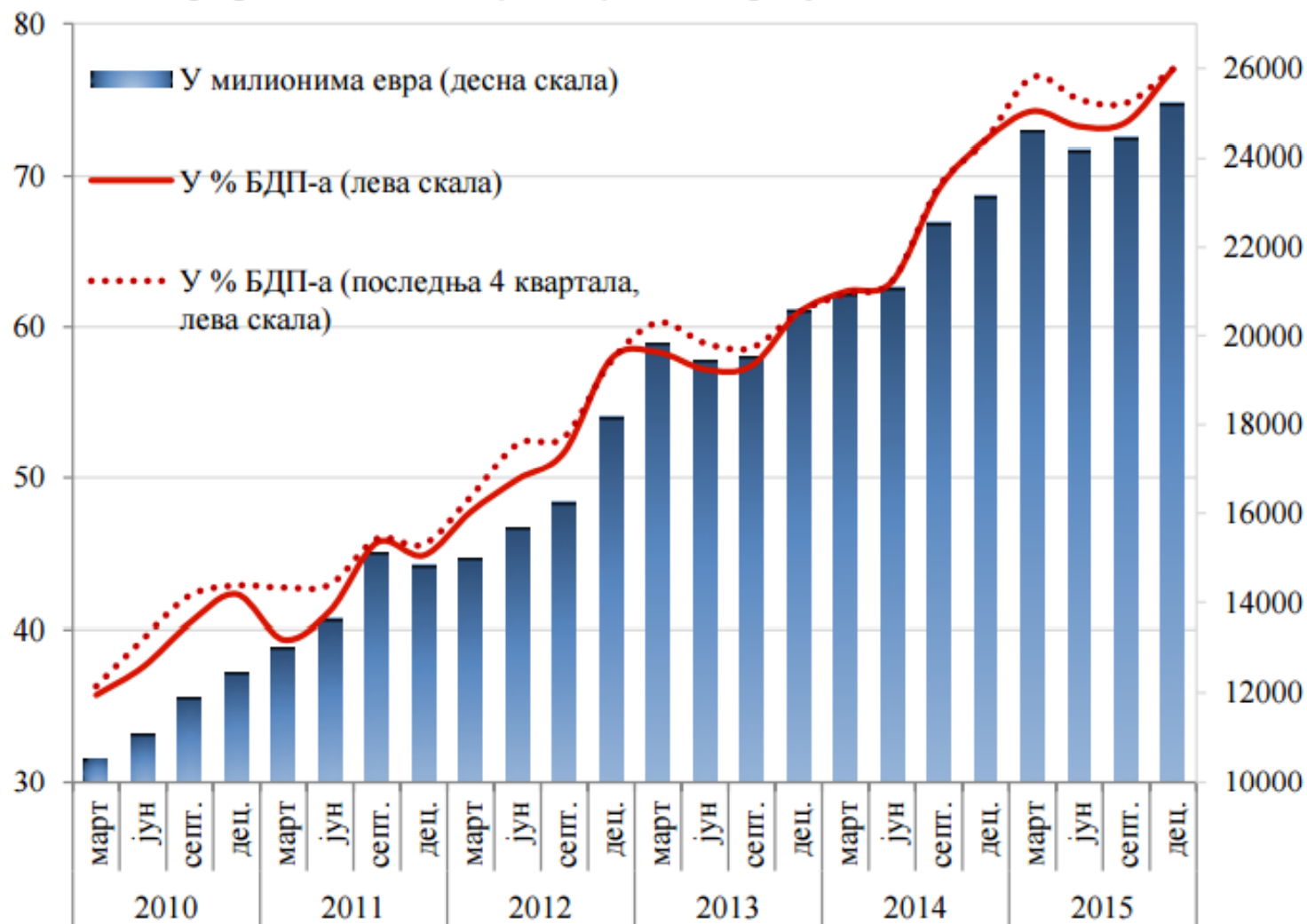

EKONOMSKA POLITIKA

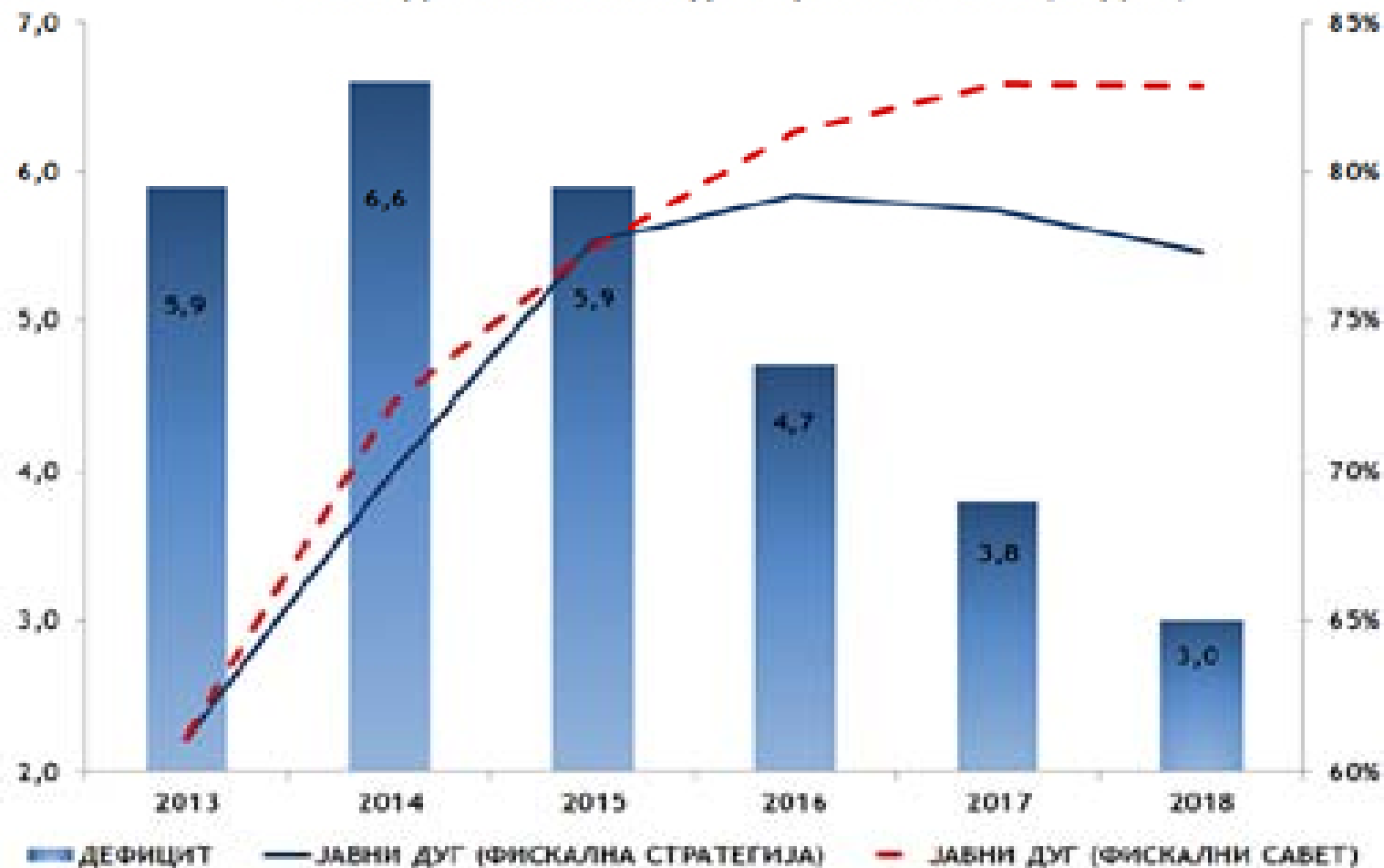
OSNOVNI MAKROEKONOMSKI INDIKATORI (2015. GODINA)

	RAST GDP u %	NEZAPOSLENOST u %	BUDŽETSKI DEFICIT u %	JAVNI DUG U % GDP
BUGARSKA	3,0	9,4	-2,5	28,2
HRVATSKA	1,8	16,2	-4,2	86,0
MADJARSKA	2,7	6,7	-2,1	76,2
SRBIJA	0,7	17,0	-5,0	75,5

Графикон 1: Јавни дуг Републике Србије, 2010-2015. година

ЈАВНИ ДУГ И ФИСКАЛНИ ДЕФИЦИТ 2013 - 2018 (% БДП-а)

POJAM I SADRŽAJ EKONOMSKE POLITIKE

- *politikos* - veština i način vladanja državom, odnosno javna delatnost. *Ekonomiska* - o javnom odlučivanju u ekonomskoj oblasti. Različite definicije ekonom. politike: sa stanovišta
- nosioca - **celina svesnih akcija - pre svega javne vlasti, usmerenih na ostvarivanje utvrđenih ciljeva.**
- društvenih odnosa - kao uloga države u zasnivanju, očuvanju i menjanju produkcionih odnosa i razvoju proizvodnih snaga - izraz ekonomske uloge države u njoj.
- društvene politike - **deo opšte politike društva koji je usmeren na ostvarivanje ekonomskih ciljeva.**
- sa stanovišta instrumenata - **dejstvo mera i sredstava koje u skladu sa karakterom privrednog sistema preduzimaju određeni subjekti radi ostvarivanja utvrđenih ciljeva.**

- ekonomska politika **ne guši tržište. (ne suputava autonomiju privrednih subjekata ona nastoji ih da se ponašaju na željeni način i to uticajem na:**
  - a) **informacionu strukturu** – indirektnim uticajem na ponudu i tražnju država utiče na cene. (niže poresko opterećenje zarada)
  - b) **motivacionu strukturu** – davanje podsticaja.
  - c) **uticaj na sistem društvene vrednosti..** Npr. većim poreskim opterećenjem luksuzne potrošnje.
  - d) uticaj na privredne subjekte ona ostvaruje **naredbama, odnosno zabranama** čime se određeni vidovi upotrebe resursa isključuju.

Ekonomska politika kao društveno-ekonomska praksa – povezana sa:

- **pravnim sistemom** (subjekti, ovlašćenja, i odgovornost mikroekonomskih subjekata)
- **socijalnom politikom** – ekonomska politika mora da vodi računa i o socijalnim ciljevima.
- **međunarodnim okruženjem** – Voljni i nevoljni gubitak samostalnosti u vođenju ekonomske politike.

Područja delovanja ek. pol. kao praktične discipline:

- uspostavljanje i očuvanje **makroekonomske stabilnosti**.
- **korekcija tržišnih nedostataka** (alokativnih defekata), na primer suzbijanje monopola,
- **preraspodela dohotka** (korektivno delovanje na planu distributivnih efekata tržišta) - povećanim oporezivanjem i subvencioniranjem
- **usmeravanje privrednog razvoja**- ostvarivanje kvantitativnih i kvalitativnih promena u privredi.

Ekonomska politika kao naučna disciplina

- Prvi zaokružen koncept ekonomske politike javlja se u 15 veku još kod merkantilista.
- Sistem ekonomskih nauka deli se na **makroekonomske nauke** istražuju i posmatraju **privredu kao celinu**, bave se **makroekonomskim kategorijama** i u ovu grupu se svrstavaju nauke poput: ekonomska politika, privredni sistem, finansijska teorija i politika, ekonomika industrije i sl.) i **mikroekonomske nauke** – proučavaju i prate ekonomske procese na nivou privrednih subjekata, bave se **mikroekonomskim kategorijama** i tu svrstavamo sledeće nauke (**organizacija preduzeća, računovodstvo, ekonomika i marketing preduzeća** i sl.).
- **ekonomsku politiku definiše kao nauku o elementima ekonomske politike, pre svega instrumentima i merama.**

Subjekti ekonomske politike

- ključno da donose makroekonomske odluke, odnosno odluke koje izazivaju makroekonomske posledice. Osnovna obeležja subjekata ekonomske politike su: a) **definisani interes**, b) **sposobnost odlučivanja od opšteg značaja** za normalno odvijanje privrednih tokova, c) **akcijska sposobnost** i b) **samostalnost delovanja**
- Država – parlament i vlada
- Centralna banka
- Sindikati radnika i udruženja poslodavaca
- Preduzeća u javnom sektoru privrede
- Berze

Ciljevi ekonomske politike

- Ciljevi su želje ili namere nosioca ekonomske politike da stvore određeno društveno stanje, koje ne može da se ostvari spontanom delovanjem tržišta.
- ciljevi predstavljaju **objekt delovanja** ekonomske politike;
- da ciljevi izražavaju **namere i želje nosioca** ek. politike ili onih u čije ime i u čijem interesu oni odlučuju.
- .- imaju **normativni karakter** - odnose se na buduće željeno stanje u privredi
- određivanjem ciljeva ek. politike uspostavlja se **određeni odnos između subjektata i budućeg stanja**.
- i najzad, s obzirom na to da izražavaju želje, namere i interese određenih subjektata možemo da su ciljevi ek. politike **multivarijantni i promenljivi**.
- Ciljevi imaju razlicit znacaj te je **nuzno njihovo rangiranje**

FAKTORI KOJI ODREĐUJU CILJEVE

- **odnos političkih snaga** – ciljevi su često rezultat političkog procesa i političkih odluka npr. levičarske partije daju prednost punoj zaposlenosti, preraspodeli dohotka, dok konzervativne stavljaju naglasak na stabilnost cena, efikasnost upotrebe kapitala
- **stanje u privredi** – karakter poremećaja
- **međunarodno okruženje** – npr. poremećaji na svetskom tržištu
- **uticaj neformalnih grupa** njihov uticaj nevidljiv ali može biti značajan.
- **sistem društvenih vrednosti.**

Karakteristike ciljeva ekonomske politike

- Kvalitativna- sadržinska odredjenost;
- Kvantitativna specifikacija;
- Vremenska odredjenost;
- Medjusobna uskladivost;
- Realnost; i
- Rangiranost unutar skale prioriteta.

Vrste ciljeva ekonomske politike

Kao *criterium divisionis* možemo da koristimo:

oblast na koju se odnose: materijalnoizvodni ciljevi, (odnose na radnu snagu - povećanje stope zaposlenosti , na korišćenje prirodnih resursa. ciljeve koji se odnose na kapital tačnije povećanje obima i njegovu efikasnu upotrebu, tehičko tehnološki razvoj.**društveno ekonomski i socijalni ciljevi.**

vremensko trajanje: kratkorocni (konjuktorni) i dugorocni (ciljevi privrednog razvoja); (stabilizacioni i razvojni ciljevi);

medjusobni odnos: nezavisni, komplementarni i konfliktni;

znacaj: osnovni i sporedni; i

SREDSTVA EKONOMSKE POLITIKE

- pravne i ekonomske kategorije čiji sadržaj zavisi od karaktera privrednog sistema.

Pravni propisi – (regulativni i operativni; pravni propisi sa administrativnim dejstvom i podsticajnim (ekonomskim) dejstvom

-finansijska sredstva –(prikupljanje sredstava i trošenje sredstava)

- **sistem javnih nabavki –. transparentnost i konkurencija.**
učešće javnih nabavki u BD P zemalja EU, - značajan deo BDP

-regulisanje robnih tokova – propisi potrošačkog prava.

-regulisanje novčanih tokova.

-regulisanje ekonomskih odnosa sa inostranstvom

- neposredna aktivnost u javnom sektoru privrede

- planiranje

Instrumenti ekonomske politike

- **Instrumenti** su pre svega **ekonomske kategorije sadržane u formi pravnih akata, odluka ili akcija**.(porezi, carine, devizni kurs, premije, subvencije i sl.
- **Mere znače upotrebu, ukidanje ili promenu veličine delovanja instrumenata te politike** (npr. povećanje ili smanjenje kamatne stope, devalvacija). One, dakle, predstavljaju **konkretan čin primene nekog instrumenta, koji se izražava kroz odgovarajući tačno definisan učinak**.
- Instrumenti fiskalne politike
- Instrumenti monetarno-kreditne politike
- Instrumenti politike cena
- Instrumenti spoljnotrgovinske i devizne politike
- Instrumenti politike dohodaka
- Instrumenti direktne kontrole

Mere ekonomske politike

- konkretna primena sredstava i instrumenata – tj. određivanje intenziteta delovanja (npr. visina poreza)

prema obuhvatu: **opšte**- odnose na sve privredne subjekte (devizni kurs) i **posebne** – tiču se konkretnih delatnosti (subvencije)

prema dejstvu: **linearno** – njihovo dejstvo se proteže na čitavu privredu; **selektivno** – pružaju zaštitu određenoj delatnosti

prema objektu dejstva: **realne (naturalne)** – uslovi za obavljanje delatnosti, standardizacija; **finansijske** – tiču se novčanih tokovak, raspodele i potrošnje.

Unutrašnje (regulišu odnose unutar jedne države) i **spoljašne** mere ekonomske politike (reg. ekonomske odnose sa inostranstvom)

Kako utiču na željenu promenu: **Direktne** (nameću određenu obavezu) i **posredne mere** (utiču na uslove privređivanja)

Selekcija i upotreba mera ekonomske politike

- izbor instrumenata podrazumeva poznavanje njihovog dejstva na ciljeve
  - selekcija podrazumeva: **primenu modela** – pojednostavljaju ekonomsku stvarnost – izostavljaju nevažne elemente
- korišćenje iskustva** o dejstvu pojedine mere

Primena instrumenata i mera podrazumeva da se ima u vidu:

- **političko-socijalne posledice** njihove primene
- **broj i strukturu** primenjenih instrumenata
- **psihološka dimenzija primene mera** – upoznavanje javnosti sa svrhom primene mera – kredibilitet Vlade

PROGRAM EKONOMSKE POLITIKE

Funkcionalno jedinstvo svih elemenata ekon. politike.

- **programsko opredeljenje partija na vlasti (politički privredni ciklusi)**
- **izraz ustavnih ovlašćenja vlade** u ekonom. sferi
- **odraz postojećeg stanja u privredi** jedne zemlje

Dve faze u konceptualizaciji ek. pol.

- definisane programa** (tekući razvojni problemi, resursi, kretanja u međ. ekonomiji)
- primena programa**

Problem vremenskog kašnjenja:

- **zaostajanje u identifikaciji poremećaja (privremeni ili trajni)**
- **zaostajanje u donošenju odluke** (akciji ek. politike)
- **zaostajanja u efektima** primenjenih instrumenata i mera

ПРОГРАМ ФИСКАЛНЕ КОНСОЛИДАЦИЈЕ

	Летонија	Естонија	Литванија	Румунија	Португал	Србија од 2012 до 2014	Србија од 2015 до 2017 ³
Трајање консолидације и кретање дефицита	3 године; са 9,1% на 3,5% БДП-а	2 године; са 3% на 0% БДП-а	4 године; са 9,4% на 3,3% БДП-а	3 године; са 9% на 3% БДП-а	5 година; са 10,2% на 4% БДП-а	2 године; са 6,5% на 8,5% БДП-а	3 године; са 8,5% на испод 3% БДП-а
Плате у јавном сектору	Смањење за 30%	Смањење за 15% до 25%	Смањење за 20% до 30%	Смањење за 25%	Смањење фонда плата за 20%	Умањена индексација; солидарни порез	Смањење за 15% (10%) ⁴
Запосленост у јавном сектору	Смењење између 8% и 29%	Рационализација запослености	Смањење до 10%	Стопа замене 1:7	Рационализација запослености	Ограничење запошљавања	Рационализација запослености
Пензије	Замрзавање од 2009. до 2012. године	Ниска индексација па замрзавање	Привремено смањење за 11%	Ограничен раст	Замрзавање па привремено смањење за 12%	Умањена индексација, увођење 13. пензије	Смањење за 15% (12%)
Јавне инвестиције, субвенције и остали расходи	Смањење капиталних расхода за 36%	Смањење током 2009. године	Смањење од 3% БДП-а	Смањење капиталних расхода за 20%	Знатно смањење	Раст расхода за банке, ЈП, субвенције; неизвршење инвестиција	Смањење расхода за ЈП, бивша друштвена предузећа; раст јавних инвестиција
Порез на додату вредност	Стандардна стопа са 18% на 22%, нижа са 10% на 12%; проширење базе	Стандардна стопа са 18% на 20%	Стандардна стопа са 18% на 21%	Стандардна стопа са 19% на 24%	Стандардна стопа 21% на 23%	Стандардна стопа са 18% на 20%; затим и нижа са 8% на 10%	(Стандардна стопа са 20% на 22%, нижа са 10% на 11%)
Порез на дохотке	Пореска стопа са 23% на 26%; проширење базе	-	Стопа пореза на добит са 15% на 20%	-	Повећање стопа на све дохотке	Стопа пореза на добит са 10% на 15%	-
Акцизе	Повећане акцизе на дуван, алкохол, бензин	Повећане акцизе на дуван, алкохол, бензин	Повећане акцизе на дуван, алкохол, бензин	-	Повећање акциза	Повећање акциза	-
Структурне реформе	Пензијска, платни разреди, социјална политика...	Реформе у државној администрацији	Пореска управа, здравство, образовање, енергетски сектор...	Закон о раду, здравство, Закон о приватизацији и државна предузећа...	Државна предузећа, Закон о раду, образовање...	Без реформи ⁵	Пензијска закони о раду и приватизацији, ЈП, реструктурирање, јавна управа...

³ Предлог Фискалног савета.

⁴ ...

STABILIZACIONA EKONOMSKA POLITIKA

Skup koordinisanih mera ekonomske politike usmerenih na uspostavljanje ekonomske stabilnosti (pre svega stabilizaciju cena) uz minimalne stabilizacione troškove.

Primarni cilj – stabilnost cena, odnosno cenovna ravnoteža

Sekundarni cilj – makroekonomska ravnoteža, povećanje društvenog proizvoda i zaposlenosti (privredni rast)

Stabilizacioni programi MMF-a kao primarni cilj imaju uspostavljanje spoljnoekonomske ravnoteže. – tj. otklanjanje platnobilansnih teškoća.

Vrste stabilizacionih programa:

prema sadržini

- a) **Ortodoksni stabilizacioni programi** –instrumente fiskalne i monetarne politike
- b) **heterodoksni stabilizacioni programi** koji uključuju i politiku dohodaka, kontrolu cena

prema načinu delovanja: a) gradualističke i tzv. šok terapije (brza i oštra dezinflacija)

prema uspešnosti: uspešni stabilizacioni programi i neuspešni (tzv. populistički programi)

OPŠTE KARAKTERISTIKE STABILIZACIONIH PROGRAMA

- a) **usmerenost ka kratkoročnim ciljevima** (cene, ravnoteža pl. bilansa, privredni rast, (unutrašnja i spoljna liberalizacija, poreska reforma, privatizacija javnog sektora)
- b) **oslanja se na mere koje ostvaruju rezultat u kratkom roku: fiskalne mere** (povećanje prihoda i redukovanje javne potrošnje), **monetarne mere, monetarna reforma** (uvođenje nove valute) , **mere devizne politike** (fiksiranje), **politika dohotka** (kontrola cena i nadnica), **mere strukturne reforme**
- c) **višefaznost** – I faza (cenovna stabilnost), II faza (trajna makroekonom. stabilnost) III faza (promene privredne strukture)
- d) **Stabilizacioni troškovi** – nezaposlenost, pad zarada, rast kamata,

RAZVOJNA POLITIKA

odnosi se na **kvantitativne i kvalitativne promene u privredi.**

karakteristike razvojne politike:

- **usmerena ka dugoročnim ciljevima** (promene u strukturi privrede, tt-progres, produktivnost, regionalni razvoj, razvoj infrastrukture) krajnji cilj stabilan i uravnotežen privredni razvoja.
- **mere dugoročnog karaktera:** investicione politike, politike raspodele, kreditne politike, regionalne
- **usaglašenost sa stabilizacionom politikom** (mere razvojne politike ne treba da narušavaju ravnotežu)
- **zavisnost od međunarodnog okruženja** – ostvarivanje ciljeva razvojne politike podrazumeva povoljno okruženje (

Programi ekonomske politike u 20. veku

- Program u SSSR-u “Nova ekonomska politika” (1921-1924.)
- Program u USA “New Deal” (1933-1937.)
- “Program evropskog oporavka” – Maršalov plan (1948-1952.).
- Kineska ekonomska refoma (1978- 1984.)
- Program deregulacije u Velikoj Britaniji (Tačerizam 1979. godine)
- “Program monetarne rekonstrukcije i ekonomskog oporavka” (Avramovićev program) 1994.

PRIVREDNI SISTEM

ukupnost društvenih odnosa ; u užem smislu konkretizacija društvenih odnosa u formi određenih pravila kojima se postavljaju institucionalni okviri privredjivanja.

Elementi privrednog sistema:

- a) faktori proizvodnje** (prirodni resursi, radna snaga, kapital, informacioni sistemi i preduzetništvo) – ograničeni
- b) privredni subjekti** – preduzeća, domaćinstva i država.
- c) aktivnosti** – faze društvene reprodukcije
- d) institucije** (formalna i neformalna pravila).

Privrednim sistemom u užem smislu:

- svojinski odnosi u privredi
- motiv privređivanja
- mehanizmi donošenja ekonomskih odluka
- koordinacioni mehanizam.

Privredno-sistemske odrednice	Opcije
Dominantan oblik svojine	Privatni Kooperativni KOMBINOVANO Državni
Ključni motivi privrednih subjekta prilikom donošenja odluka o proizvodnji, proizvodnji, razmeni, raspodeli i potrošnji,	Materijlni KOMBINOVANO Moralni
mehanizmi donošenja ekonomskih odluka	Decentralizacija KOMBINOVANO Centralizacija
Koordinacioni mehanizam	Tržište KONBINOVANO Plan

opšte karakteristike privrednog sistema

- **jedinstvo** – ukupnost društvenih odnosa. posebno važno kod federalnog oblika državnog uređenja
- **složenost** – podsistemi privrednog sistema (monetarni, fiskalni, kreditni, bankarski sistem,
- **dinamičnost privrednog sistema** – promenljivost u vremenu
- **efikasnost privrednog sistema** – mera uticaja na razvoj privrede.

